

Nyáry Szabó László

Gen vagy gén?

Genetika, magyarul örüktan

Ükünk örökös örökén...

A legelső „genetikus”, a magyar Festetics Imre emlékének

AZ ÖRÜKANYAG A GEN, A TUDOMÁNYA MEG A GENETIKA, MAGYARUL ÖRÜKTAN

Sajnálom, hogy a génekbe vetett hitüket (még mélyebben) meg kell ingassam, de már a helyesírással meg a kiejtésével is komoly kételyek merülnek föl.

A gén szó először **gen** alakban a dán növényész és élettanász WILHELM LUDVIG JOHANNSEN, a Koppenhágai Egyetemen az agrártudományok tanárának egy német nyelvű írásában (*Elemente der exakten Erblichkeitslehre*) jelent meg 1909-ben (2). A gen (és innen az angol *gene* is) a ’nemzedék’ vagy ’leszármazott’ értelmű óhellén *γενεά* [ejtsd: genea] szóból származott. Ebből is egyértelmű, hogy a gen – önmagukat műveltnek tartó népek és személyek számára – semmiképp nem é-vel, hanem (a hellén ε nyomán) tisztán és bizonyosan e-vel ejtendő. Ennél még régiebb azonban az ősök tulajdonságainak átöröklését kutató tudomány: egy évszázaddal előbb alkotta azt egy magyar nemes! Valószínűsíthető, hogy ha közvetve is, de a dánra is ő hatott. Nagyon valószínű, hogy a gen is a **genetika** szóból származott, de legalábbis a tudomány nevéből magvadzott.

Ha már görögösködön beszélünk, hát ejtsük is tisztességgel, helyesen hellénül! Az örökanyag a gen, a tudománya meg a genetika. Ha meg magyarnak valljuk magunkat, mondjuk hát tisztességgel, tősgyökösen magyarul! Örökléstan, azaz-hogy *örükléstan* vagy ősiesebben (archaikusabban) *örüktan!* A genetika szót pedig először FESTETICS IMRE használta 1819-ben megjelent német nyelvű közleményében, a *Die genetischen Gesetze der Natur*, azaz „A természet teremtő törvényei” című írásában (1), a tulajdonságok átöröklésének kutatására meg tudományára.

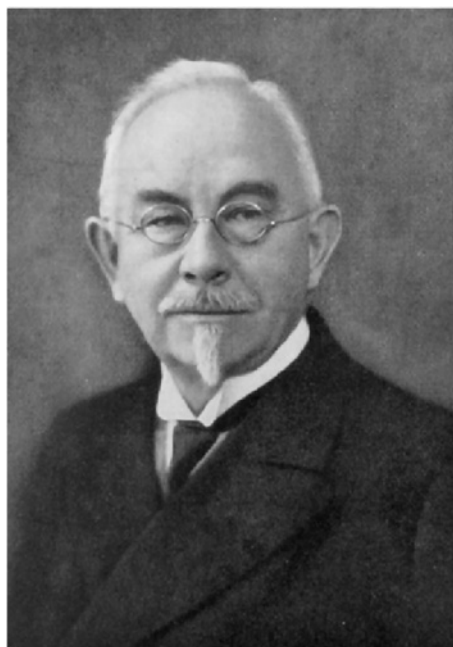
Festetics ezzel a tudománynak angolkodón hivatalos *genetics* nevet adó WILLIAM BATESON-t is egy évszázaddal megelőzte (7). Talán Bateson genetikai hírhedtségét nem is a szóalkotás, hanem az ezen című folyóirat-indítás honosította meg: Bateson folyóiratot alapított Punnett-tel *Journal of Genetics* címmel 1910-ben.

A *természet teremtő törvényei* címfordításnak megfelelően persze az *örök-tudomány* magyar (váltó)nevéről kínálkozik a *teremtan* vagy *teremtetan* is...

De lássuk csak, hogyan bukkant föl a genetika tárgyából csökkent-csonkult gen, a mai alakjára másult (mutálódott) gén szavunk!

WILHELM LUDVIG JOHANNSEN (1857–1927) a **gen**, a **genotypus** meg a **phenotypus** kifejezések alkotója. Német nyelven írott *Elemente der exakten Erblichkeitslehre* című könyvében – amely nagyrészt az *Om Arvelighed i Samfund og i rene Linier* és az *Arvelighedslærens Elementer* („Az öröklődés alapjai”) című írásain alapult – Johannsen a darwini pangenesiben gyökerező pangene-elmélet ellenében alkotta meg alapfogalmait. E könyve a genetika egyik alapművének tekinthető.

Ahogy a genotypust nem ejtjük génotipusnak, úgy a tövét is gén helyett gen alakban (lenne) illendő ejteni. A gén szavunk csak a(z eredeti) gen mai angol (áthallatú) – genea-ból a vég-„a”-ja vesztett – *gene* [ejtsd: dzsín] változatának további torzul(a)ta (mutánsa).

WILHELM LUDVIG JOHANNSEN (1857–1927), a „gen” szó alkotója

A **genotypus** nehezen magyarítható, de talán *örükalkat* vagy *örü(k)bellem* lehet a megfelelő neve. A **phenotypus** meg még ennél is nehezebben ültethető magyarba. Talán *küllemalkat*, *örü(k)-küllemalkat*, *örü(k)külalkat*, *örü(k)kül(lem)alkat* vagy talán inkább *örü(k)küllem* alakban indulhat(na) új életnek...

WILLIAM BATESON (1861–1926), a *Journal of Genetics* folyóirat alapítója

Első genetikusunk, azaz hogy a világ első genetikus, FESTETICS IMRE (1764–1847) nem akármilyen családba született: a bátyja, gróf FESTETICS GYÖRGY volt, aki 1797-ben Keszthelyen megalapította a Georgikont, Európa egyik első fölsőfokú mezőgazdasági oktatási intézményét. Genetikusunk így, bátyja könyvtárában hozzáférhetett a kor vezető mezőgazdász műveihez, amelyek sok más mezei bölcsesség mellett az állatnemesítéssel is foglalkoztak.

Festetics Imre még ifjan részt vett (a Levenehr könnyűlovas ezredben) kapitányi rangban az utolsó délvidéki, török elleni harcokban is, a magyar haza, majd Európa fölszabadtásában meg is sebesült 1790-ben Bukarestnél. Gazdag családból származó nemes (lelkű) tisztként szegényebb tisztársait pénzügyileg is támogatta. Azután a békeidőben már az állattenyésztés tudományának szentelte idejét. 1819-ben Berénben tette közzé közleményeit a természet genetikai törvényszerűségeiről.

Berén (németkedőn Brünn, morvákkodón meg Brno) Mátyás királyunk idején magyar város volt, egyébként meg Morvaország fővárosa. Festetics idejében meg a Magyarországot is bitorló Habsburg Birodalom alattvalója...

Írásait GREGOR MENDEL (a szudétanémet származású ó-brünni Ágoston-rendi apát) is fölhasználta (3), de bizo-

FESTETICS IMRE (1764–1847), a „genetika” szó alkotója

nyosan a személyes közléseit is, hiszen Festetics után Mendel is tagja lett a Beréni/Brünni Természetkutató Társaságnak. Festetics Imre elfeledett munkásságát először VITÉZSLAV OREL, a brnói Mendelianum Múzeum korábbi igazgatója (6) és ROBERT J. WOOD angol történész fedezte föl az 1980-as években. Magyarországon SZABÓ T. ATTILA dolgozta föl a munkásságát, majd POCZAI PÉTER, a Helsinki Egyetem kutatója igyekezett méltón beemelni a nemzetközi köztudatba is (7). A híressé lett *Mendel-törvények* kutatásával kapcsolatban pedig az eltulajdonítás gyanúja is fölvethető, sőt alaposan vizsgálandó! Ma már kétségtelen, hogy Festetics Imre mondta ki a ma méltatlanul Mendel 2. törvényeként ismert szabály(szerűsége)t, így a *hasadás törvénye* minden tiszteséggel gondolkodó számára a földön – már csak az elsőbbség jogán is – illően csakis *Festetics-törvény* lehet.

Festetics Imre korszakalkotó cikkének jelentősége az alábbiakban foglalható össze:

- Korát meghaladóan fölismerte az öröklődés alapelveit.
- Megfogalmazta a mutáció alapvető törvényszerűségeit (is).
- Ő mondta ki a ma méltatlanul Mendel 2. törvényeként ismert szabályt; így az illően és magyarul méltán csakis Festetics-törvény vagy (némi belső betűrimmel) Festetics-főtörvény néven említhető.
- Fölismerte és hirdette, hogy a beltenyésztéses leromlás mellett a beltenyésztéssel és keresztezéssel összefüggő javulás, azaz a rossz és a jó változás (egy)azonos örökleti (genetikai) folyamatnak két arcként fogható föl.
- A beltenyésztéses leromlás okai közül kizárta a (természeti) környezet szerepét.

A **genetika** magyarított megfelelőjét, az erőltetetten modoroskodó *öröklést*ant élből rövidítettem *öröktanra* még egy bő negyedszázada, de így is sántikált, hiszen nem az örök(ké való) dolgok tudománya, ezért (egy ötödszázada) egy régebbi föltételezhető (kikövetkeztethető) alakot alkotam: *örüktan* (zártabb, ősbibb, keményebb ü-vel.) Ez a szakzó immár ős-szikkasztilárd. Ebből már nem engedek! Nem engedhetek. Űkeim emlékezetére neo-xenománok, azaz újdun-idegenimádók nyomására sem engedhetek. Az ősbibb, ómagyarosabb hangzáson túl az *ük* alkotórésze is szervesen köti nyelvünkbe ezt a vadonatújan ódon tős-gyökös szavunkat.

A genetika semmiképpen nem lehet örökléstan, hiszen nem az örökösödés, vagyis öröklés vagyoni, jogi, lélektani (stb.) vonatkozásait értelmezi, csakis annak élettanilag értelmezhető testi-lelki jegyeit. Ezért is illik hozzá egy teljesen önálló név: *örüktan!*

IRODALOM

1. Festetics Imre *Über Inzucht. Die genetische Gesetze der Natur* Oekonomische Neuheiten und Vergandlungen, Brünn 1819;22:169–170.
2. Johannsen, Wilhelm *Elemente der exakten Erblichkeitslehre* Jena, Gustav Fischer 1909.
3. Mendel, Johann Gregor *Versuche über Pflanzen-Hybriden* Verhandlung des Naturforschenden Vereins in Brünn, 1866;4:3–47.
4. Nyáry Szabó László *Szabonc szótár* (kéziratosan/gépiratosan).
5. Nyáry Szabó László *Szabó-szótár* (kéziratosan/gépiratosan).
6. Orel, Vítězslav *Genetic laws published in Brno in 1819*. Proceedings of the Greenwood Genetic Center, Greenwood (South Carolina) 1989;8:81–82.
7. Poczai Péter, Bell Neil, Hyvönen Jaakko *Imre Festetics and the Sheep Breeders' Society of Moravia: Mendel's Forgotten „Research Network”* PLoS Biol 2014;12(1):e1001772. DOI: 10.1371/journal.pbio.1001772.

HOZZÁSZÓLÁS

Szabó T. Attila

NYÁRY SZABÓ LÁSZLÓ *Gen vagy gén?* című írása igen izgalmas. Izgalmas, mert az egyik kiterjedt, ótörök eredetű „*ür* → *ör*” szócsalád magyar genetikai, szaknyelvi vonatkozásaival kapcsolatos. Izgalmas, mert az egyik legelterjedtebb, magyar gyökerű tudomány, a genetika kezdeteinek magyar vonatkozásaival foglalkozik (1).

Itt most csak az idézett cikk lényegét érintő három kérdést szeretnék felvillantani:

1. Mikor jelent meg először magyar szakszövegben ez a szócsalád örökléstan összefüggésben?
2. Genetikusnak nevezhető-e Festetics Imre az 1819-ben *A beltenyésztésről* írott cikke alapján?
3. Hogyan fordítható helyesen magyarra Festetics Imre 1819-es cikkének a „*die genetischen Gesetze der Natur*” fejezetcíme?

Lássuk a válaszokat:

1. Mikor jelent meg először magyar szakszövegben az „ör” szócsalád örökléstan összefüggésben?

Az első adatok – legjobb tudásunk szerint – LENCSECS GYÖRGY (1530–1593) *Ars Medica – Egész orvosságról való könyv* című hatkötetes orvosi monográfiájának 1577 táján véglegesített nyomdai kéziratában, az első kötet 117a, 209b, 277b és 289b lapjain bukkannak fel a következő szövegek környezetben:

- a) *Az tũdõnek vétkes voltától és megbántásától vagon az, avagy régi megszorulástól, avagy valami belsõ állandó, örökös nyavalától* (I. 117a).
- b) *De azért ugyan más is az fõvénynek és az kõnek lételének oka, mert ez leszen az atyának nemzése korán is, és ez oly örökös betegség, hogy az nemzésnek idején az atyától leszen, és ugyan együtt az vesének létele korán terem az kisgyermekben ugyanott anyjának méhében* (I. 209b).
- c) *Továbbá efféle lélek noha az fogantatásban nincsen, de azért, hogy az magzatnak elevensége leszen, úgy kezd eredni és öröködni* (I. 277b).
- d) *Ez vétkeknek pedig vagon eredetük az szũlõknek erõtlen nemzõmagvokból, és akkor az kõszvény örökös* (I. 289b).

Keresési adatok (bõvebben a Függelékben): AMED Adatbázis, BTE Gramma (3. lemez), *Ars Medica Electronica* 2020. 10. 13. 16:37:10, In: Szabó T. Attila, Biró Zsolt, 2000, *Ars Medica Electronica*, BioTár Electronic, Gramma (CDROM). Budapest–Kolozsvár–Szombathely–Veszprém.

Ezek közül a második ponton olvasható adat egyértelműen a vesekõre való örökletes hajlamra, tehát egy „örökös” (mai értelemben vett örökletes) betegségre vonatkozik.

Megállapítható tehát, hogy az ótörökből származó *ür* → *ör* szócsalád egyik tagja, az *örökös* (örökletes betegség értelemben) már közel félezer esztendeje jelen van a magyar orvosi szaknyelvben, és ezért jelképes védelmet érdemel.

2. Genetikusnak nevezhető-e Festetics Imre az 1819-ben *A beltenyésztésről* írott cikke alapján?

A kérdéskör jelenlegi legjobb ismerõje, POZAI PÉTER, az University of Helsinki tanára szerint Festetics Imre még nem nevezhető genetikusnak, csak a genetika elõfutárának (a hivatkozott e-vezetés Poczai Péternek a felkérésével kezdõdött a „Magyar Genetika Nemzetközi Napja – Festetics Imre-nap” kezdeményezés bejelentésére [3, 5]).

Tény az, hogy Festetics Imre fogalmazta meg elsőként – nemzetközi, német nyelvű szakfolyóiratban – az öröklődés kutatásának tudományági önállóságát, törvényszerűségeinek lényegi elkülönülését az élettan (fiziológia) törvényszerűségeitől. Az is tény, hogy – bár csak közvetve, jelzőként – de ő javasolta legkorábban a „genetikai” nevet az új tudomány számára.

3. Hogyan fordítható helyesen magyarra Festetics Imre 1819-es cikkének a „*die genetischen Gesetze der Natur*” fejezetcíme?

A magyar szakirodalom a Festetics-cikk újrafelfedezése (2) nyomán és a magyar vonatkozások tisztázása során (8, 9) a „*die genetischen Gesetze der Natur*” fogalmát egészen 2020-ig következetesen „*a természet genetikai törvényei*” néven nevezte meg magyarul.

A *GENETIKA-200 Nemzetközi Diák-Tudományos Vetélkedő (2019–2020)* (7) kapcsán vált világossá, hogy Festetics valójában a *természet teremtő törvényeit* fogalmazta elsőként meg, és felfogása – legalábbis a megnevezés szintjén – inkább a genézisre utal, mint a csak egy évszázad múltán kibontakozó genetikára. Úgy is mondhatjuk, hogy Festetics Imre 1819-ben egyszerre volt visszatekintő (reprospektív) és előrelátó (prospektív) is.

Ezzel a megközelítéssel még nem mindenki ért egyet, de a *természet teremtő törvényei* magyar megnevezés egyre inkább teret nyer, mint például Nyáry Szabó László hivatkozott cikkében is (1).

Remélhető, hogy ez a cikk is hozzájárul ahhoz, hogy a genetikai magyar gyökereit nem kellően ismerő magyar kibertér is jobb belátásra térjen (vö. például https://www.nkp.hu/tankonyv/biologia_12/lecke_02_olv).

HIVATKOZÁSOK

1. Nyáry Szabó László *Gen vagy gén?* Magyar Orvosi Nyelv 2022;2:84–6.
2. Orel V, Wood RJ *Empirical genetic laws published in Brno before Mendel was born* Journal of Heredity 1998;89:79–82.
3. Poczai Péter *E-mail Helsinkiből Balatonfüredre Szabó T. Attilának 2021. nov. 10-én. Az E-vél jelzete SzTA E-véltárában: 211110* PoczaiFestetics.
4. Poczai Péter *Heredity Before Mendel. Festetics and the Question of Sheep's Wool in Central Europe* First ed., CRC PressBoca Raton, London, New York 2022.
5. Poczai Péter *Bejelentés: A „Magyar Genetika Nemzetközi Napja – Festetics Imre-nap” kezdeményezése* In: Szabó és Szabó 2023.
6. Szabó István, Szabó T. Attila (szerk.) *Magyar Genetika Nemzetközi Napja. Festetics Imre-nap. Konferenciakötet a Georgikon alapításának 225., jubileumi évében. Keszthely, 2022. április 21.* 2023: 51–5. (Megjelenés alatt.)

7. Szabó T. Attila, Horváth Erika (szerk.) 2020, *GENETIKA-200. In memoriam Festetics Imre (1764–1847) Nemzetközi Diák-Tudományos Vetélkedő (2019–2020) és Webinárium (2020.03.12.) *Genetics-200. In memoriam Festetics Imre (1764–1847). International Student Science Competition (2019–2020) and Webinar (12.03.2020).* GEL-TTMMK & BioTár Electronic. Balatonfüred – Kőszeg – Pécs – Zalaegerszeg, I + G Nyomda Bt. 2020; 2: 1–224. (<https://mek.oszk.hu/20700/20763>)
8. Szabó T. Attila, Pozsik Lajos *A magyar genetikai első tudományos emléke. II. Festetics Imre (1819) A beltenyésztésről (A természet genetikai törvényei)*. In: Tudomány, a Scientific American magyar kiadása, 1989. december: 45–7.
9. Szabó T. Attila, Pozsik Lajos *A magyar genetikai születése: Festetics Imre elgondolásai a beltenyésztésről és a „természet genetikai törvényeiről” – 1819-ben (Brünn/Brno). Festetics Imre születésének 225. évfordulójára* Természet Világa, 1990;121(2):50–6, 97–8. Lásd még: Kaleidoscope – Művelődés-, Tudomány- és Orvostörténeti Kiadványok (kaleidoscopehistory.hu).
10. Szabó T. Attila *The journey of Imre Festetics from Bucharest to Brno through Kolozsvár and Kőszeg. Epilogue* In: Poczai Péter *Heredity Before Mendel. Festetics and the Question of Sheep's Wool in Central Europe*. First ed., CRC PressBoca Raton, London, New York, 2022:141–5.

FÜGGELÉK

Az „örökös”(értsd: örökletes) szakszó első felbukkanása a magyar orvosi szaknyelvben

Lencsés György (1530–1593) *Ars Medica – Egész orvosságról való könyv* Gyulafehérvár

Szabó T. Attila *Ars Medica Electronica Budapest–Kolozsvár–Szombathely–Veszprém 2000*

Keresés: AMED Adatbázis, BTE Gramma (3. lemez), Ars Medica Electronica 2020. 10. 13. 16:36:24

Keresett szavak: öröködni, örökös

Keresősor: örök*

Rekordok száma, amelyekben ezek a szavak előfordulnak: 4

1.
Kötet címe: EMBERI TESTNEK BETEGSÉGIRÓL VALÓ ORVOSSÁGOK

Fejezetcím: [Tüdőről, derékről, szívről és melről]

Magyar alfejezet: Az derékről

Magyar témacím: Gennyetséges pökésről

Latin témacím: Empyema Suppuratio

Szélécím: Jelei

Az tüdőnek vétkes voltától és megbántásától vagy az, avagy régi megszorulástól, avagy valami belső állandó, örökös nyavalyától. (I. 117a)

2.

Kötet címe: EMBERI TESTNEK BETEGSÉGIRÓL VALÓ ORVOSSÁGOK

Fejezetcím: [Gyomor, máj, lép, belek]

Magyar alfejezet: Fövénnyről és kőről az vesékben

Latin alfejezet: Arena, Culculus

Magyar témacím: Kő

Latin témacím: [Calculus]

Szélécím: Okai az kőnek

De azért ugyan más is az fővénynek és az kőnek lételének oka, mert ez leszen az atyának nemzése korán is, és ez oly örökös betegség, hogy az nemzésnek idején az atyától leszen, és ugyan együtt az vesének létele korán terem az kisgyermekben ugyanott anyjának méhében. (I. 209b)

3.

Kötet címe: EMBERI TESTNEK BETEGSÉGIRÓL VALÓ ORVOSSÁGOK

Fejezetcím: [Gyomor, máj, lép, belek]

Magyar alfejezet: [Terhességről, szülésről]

Magyar témacím: Az szülésről

Magyar betegségnév: [Okos lélek]

Latin betegségnév: Anima rationale

Továbbá efféle lélek noha az fogantatásban nincsen, de azért, hogy az magzatnak elevensége leszen, úgy kezd eredni és öröködni. (I. 277b)

4.

Kötet címe: EMBERI TESTNEK BETEGSÉGIRÓL VALÓ ORVOSSÁGOK

Fejezetcím: [Gyomor, máj, lép, belek]

Magyar alfejezet: Az ízokról

Magyar témacím: Kőszvénynek különbségiről

Magyar betegségnév: Csomós kőszvény

Szélécím: <Ítélet>

Ez vétkeknek pedig nagyon eredetük az szülőknek erőtlen nemzőmagvokból, és akkor az kőszvény örökös. (I. 289b)

SZERKESZTŐSÉGI KIEGÉSZÍTÉS

Bősze Péter, Makra Júlia

A magyarítás bizony sokszemléletű. Olykor, nem is ritkán, egy-egy idegen nevezet magyar megfelelőjének nagyon különböző elnevezéseket javasolnak. Hogy melyik terjed majd el, legfeljebb megjósolni lehet, de a nyelvhasználók erre sokszor rácáfolnak. Ezért e folyóirat hasábjain helyet

adunk minden javaslatnak, még akkor is, ha elfogadásuk valószínűtlennek látszik. Soha nem lehet tudni. NYÁRY SZABÓ LÁSZLÓ javaslatai egyediek és szokatlanok. Ám nemcsak a javaslatai, hanem a helyesírása is. Kézirataiban sajátos ékezeteket használ. Mivel a folyóirat a *Magyar helyesírás szabályai* 12. kiadásának előírásait követi, az ékezeteket is ennek megfelelően írjuk. Az alábbiakban azonban bemutatjuk őket a fenti írásból vett néhány példában.

...meg kell ingassam, de már a helyesírásával...

Írásait Gregor Mendel...

Festetics Ímre még ifjan...

...immár ős-szoklaszlárd...

Kérésünkre Nyáry Szabó László az alábbiakban foglalta össze helyesírási elveit, amelyeket a szerző eredeti helyesírásában adunk közre:

JELEK, JELÖLÉSEK

Nyáry Szabó László

É, é – rövid, „zárt e”, érthetőbben „rövid é”. Bevett francos nyugati nyavalyával a jelölése „é” szokott volt lenni, – ahogyan e betű a franciában ma is él a bevetten néma helyzetben is kiejtendő „e” jeleként – de magam e beteg(es) majmolódástól tudatosan tartózkodom, e francos beteg interná(r) cizmustól elviekben (is) elzárkózom. A magyar (táj)nyelvészetnek magyar jelekre van szüksége, melyek a magyar hangjelölés(ünk)be szerves(ebb)en illeszkednek! A magyar helyesíráshoz jobban is illik – miként a rövid „i” és a hosszú „í” párja példája adja – a rövid „é” magánhangzónak egy ponttal a hosszúnak meg egy ékezet-vesszővel való jelölése. Ebben az „í” és „é” hangzók (hangtani) közelsége és hasonlósága is megerősíthet minden következetesen gondolkodót: Mindkettő előlképzett ajakréses (nem ajakkerekítéses) magánhangzó, míg az „í” fölső, az „é” inkább középső nyelvállású. Az általam „é”-vel jelölt hang pedig egyértelműen a (hosszú) magyar „é” rövid párja, ajak-nyelvállási megfelelője.

Ē, ē – a köznyelvi magyar „e” hangunk hosszan ejtett megfelelője. Gyakran a köznyelvi szóvégi mássalhangzó, pl. „l” helyett válik hosszúvá... Pl. „-vel” helyett „-vē”.

Ā, ā – a köznyelvi magyar „a” hangunk hosszan ejtett megfelelője. Gyakran a köznyelvi szóvégi mássalhangzó, pl. „l” helyett válik hosszúvá... Pl. „-val” helyett „-vā”.

Ī – a tisztos magyar „nagy i” jelölésére. E jelnek hang-megkülönböztető szerepe ugyan nincsen, de más műveimben rendszeresítettem a már kihalt – csak ragozásainkban emlékezve élő – magyar „mély i”-től, azaz az „i”-től való megkülönböztetésre. (Pl.: ... Ihar, Ipar, Iram). Ha nem teher a magyarnak az „ely” (helyes)írási emlékezete, és következetes (le)jegyzése, jelölése, hát ez sem lehet az!

A hangsúly a hang súlya... Így súlyként is jelölöm, nyugati karmincsoktól (apoztrófoktól) meg más sumákoktól mentesen, a hang alá jegyzett alsó vonallal... Ennek persze nem sok értelme lenne a magyarban, de annál hangsúlyozottabb az értelme a görögben meg a latinban...

Lenyűgöző, ahogyan erőlködik az akadémia egy **kihalt hangunk** örökös jelölésével! Az 'ely' hangunk már lassan tájnyelveinkből is kivész. Annak (a hangnak) a mentésével senki nem foglalkozik, vissza nem tanítják – mint kihalt táncainkat a táncházainkban – további életet nem lehelnek bele, mégis jelölik! Minden diák kínzására, buktató jelleggel...

A nem sokkal régebben kihalt mély „i” meg „í” jelöléséről azonban soha egy gondolatnyit nem hallottam! Pedig ez(ek) a hang(ok) bújva-rejtezve ma is továbbélnek... képzőinkben, ragjainkban... Lásd: híd, hidak, tárgyesetben meg hidat... azazhogy **hīd**, mély „í”-vel azaz „i”-val, ezért többesben **hidak**...

EGGYETLEN EGGY !!!

Szép magyar „eggy” szavunk természetesen nem „eggy” az „egy”-gyel. Kazinczy Ferenc még az „eggy”-et „eggy”-nek is írta... Rendessen... ahogyan ejtjük... Aki tehát az „eggy”-et tagadja, az anti-Kazinczyta is !!!

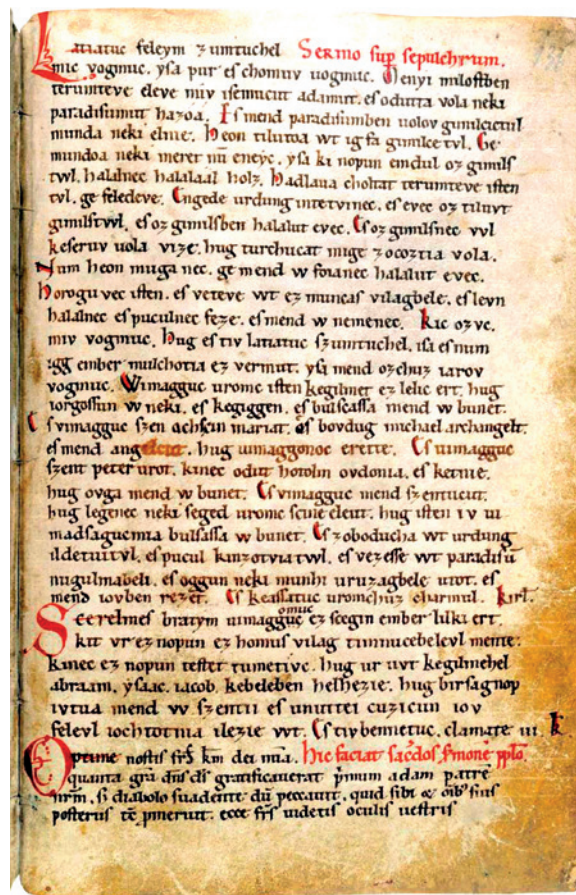
Az „egy” szavunk eredeti alakjában a szent „egyház”-ban él túl... Az pedig nem csak „eggy” ház...

A **Halotti beszéd és könyörgés** a legkorábbi latin betűs, teljességében magyar nyelvű szövegemlékünk. Ebben szerepel: „Heon tilutoa wt **ig fa** gimilcvtl.” [ejt: Hēon tilutoá út igr fa gyimilcsétül.]

Heon talán az Isten azóta kiveszett neve, az „**igy**” pedig természetesen a 'szent' szavunk „eggy” gyével, akárcsak Álmos vezérünk édesapjának **Ügyek** vezérnek a 'szent' nevében is... Az „**igy fa**” pedig természetesen a „**szent fa**”, amiből pedig nem „eggy”, hanem kettő volt! Ugyanis a Tudás fájáról sikerült csak szakítani, a másik „**igy fa**” terméséből, az Örök Életről az embernek nem jutott...

Ezért is van a **Halotti beszéd és könyörgés**ünk (Sermo sup sepulchrum – Beszéd a sír fölött) ...

A **Halotti beszéd és könyörgés**ünk születése 1192 és 1195 közöttre tehető (III. Béla korába). Egy latin nyelvű egyházi könyvben, a Pray-kódexben található, amit valószínűleg a Borsod vármegyei Boldván, az Árpád-kori bencés monostorban írtak.[P] A kódex latin nyelven írt szövege a sacramentarium (miséző pap könyörgéseit tartalmazó szerkönyv), a 135. lapon fejeződik be. A régi magyar írással rótt magyar szöveg ez után e kódex 136. lapján maradt fenn.

Halotti beszéd és könyörgés (1192–1195)

Számnévi szép magyar „eggy” szavunkat pedig minden magyar „eggy” alakban, azaz két „gy”-vel ejti és írja is. Aki pedig a magyar 'szent' szavunkat is tiszteli, az tudatosan „eggy” gyével ejti az ősi magyar „egy”-et is.

Lássuk csak még egy páros példával is: **nyír**! Ha ige, akkor **nyír** mély „i”-val. Bújva-rejtező bizonyosság rá, hogy (tovább) képezve nyír-ás, ragozva meg nyírjuk, mindig következetesen mélyen. Ha meg főnév, akkor **nyír** (fa) magas „í”-vel. Toldalékai(n)kban bújva-rejtező bizonyosság rá, hogy (tovább) képezve nyír-es, ragozva meg nyírből, mindig következetesen magasán. Következetes jelölését mégsem tesszük meg hivatalosan. Pedig nyelvtörténetünk egy színes terepe, amely többek között a(z ezt az ellentételezést máig használó) török meg szláv nyelvek tanulását is nagyban megkönnyítené...

Mivel a toldalékokból bárki megtanulhatja, milyen is volt valaha, mély vagy magas „í”-nk, így jelölésébe se sántulna bele senki...

Hát én ezt jelölöm... következetesen! Mert magyar vagyok, tősgyökösen, az írásomban is...